

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет економіки і менеджменту

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УКРАЇНСЬКЕ СЬОГОДЕННЯ - 2022:
РЕАЛІЇ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ
КРАЇНИ»
(20-21 жовтня 2022 р.)

Луцьк, ДонНТУ, 2022

Всеукраїнська наукова конференція «Українське сьогодні – 2022: реалії війни та перспективи відновлення країни» : Матеріали конференції / Донецький національний технічний університет. Луцьк, 2022, 247 с.

Напад росії на нашу країну та тривала визвольна війна, яку веде український народ, захищаючи свої свободу і право жити у власній державі, безпосередньо стосується кожного українця та кожної українки. Наразі це стало найактуальнішим предметом наукових досліджень для вітчизняних учених.

Збірка містить праці науковців у галузі комплексних досліджень проблем сучасної російсько-української війни щодо формування і розвитку в Україні новітніх тенденцій у політичній, соціальній, культурній, демографічній, економічній, підприємницькій та управлінській площинах.

Презентовані авторами у цій Збірці результати їх розробок свідчать про те, що українська наука переймається питаннями визначення передумов і причин, досліджень наслідків і впливів цієї війни на українську дійсність, чинників і запорук перемоги України, а також можливостей і проблем її післявоєнного відновлення. Вітчизняні науковці, а разом з ними і їх зарубіжні колеги, вірять у безперечну майбутню перемогу України у цій загарбницько-російській – визвольно-українській війні. Ця Збірка має привернути увагу наукової спільноти та загального соціуму до підтримки нашої країни у її русі до свободи і демократії.

ЗНАЧИМІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХУ ТА СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Коваленко А.В.,
канд. н. із соц. ком., доцент Кудлай В.О.
Маріупольський державний університет

Національна, громадянська свідомість та самосвідомість, менталітет та національна гідність, патріотизм – досить складні категорії багатьох суспільних наук. Вони є системою світоглядних переконань людини, етносу, громади, народу, нації: соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних тощо. Ці погляди формуються під впливом різних факторів: норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісної орієнтації та ідеалів, які проявляються в особливості життєдіяльності націй, етносів та окремих громадян. Від них залежать процеси формування національної ідеї, і врешті, сама державність.

Національна свідомість – категорія, сутністю якої є усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної нації. Отже, ключовим є поняття «нація», під яким розуміють спільноту людей, об'єднаних низкою чинників, серед яких найважливішими є етнокультурні та політико-правові [3, с. 414].

У контексті широкого поняття національної свідомості свою вагому нішу для нас, українців, займає більш вузьке поняття – української національної свідомості.

Спільна національна ідентичність спричиняє емоційний, інтелектуальний, історичний зв'язок серед людей, належних до тієї чи іншої нації, і цей зв'язок за своєю суттю морально-психологічний, духовно-громадянський.

Український теоретик нації О.І. Бочковський називав національну свідомість «громадським цементом, який об'єднує і перетворює первісний народ у новітню націю».

Шлях від етносу до нації пролягає через дихотомію. Дихотомія (протистояння) – первісний спосіб усвідомлення групою людей своєї спільності – «ми» та відмінностей її від подібного роду співтовариств – «вони».

Отже, етнічну свідомість можна розглядати як духовне явище в чистому вигляді, а самоусвідомлення етнічної спільноти – не що інше, як національну свідомість. Тому народ, наділений національною свідомістю, і є нацією.

Формування української національності свідомості починає свої витoki ще давнього минулого українського народу, де в часи перших прототипів національної спільноти на теренах України зародилася модель «справжнього українця», саме національно свідомого. У різні історичні епохи під впливом усіляких політичних, духовних, економічних, соціальних чинників модель української національної свідомості постійно відточувалася та змінювала свої обриси. Кожна історична доба залишила свій слід в етнонаціональному коді українця та українського народу. Цей код передавався з покоління до покоління нашими відомими нащадками для того, аби кожен із нас пам'ятав: ким він є, і розумів своє призначення перед власним народом, країною та самим собою. Із

далечі віків та з недавніх часів сьогодні до українця дійшла вже сформована модель національної свідомості народу, яка шліфується дотепер.

Цілком можна погодитися з І. Кресіною, яка наголошує, що національна свідомість – це «складна система духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації, відображають основні засади її буття та розвою» [2, с. 392].

Психологічний зв'язок між людьми ґрунтується на морально-духовних, гуманістично-національних цінностях. Однак в Україні впродовж віків агресивно діяли і нині діють зовнішні та внутрішні політико-ідеологічні, психолого-педагогічні механізми витискання оригінального, самобутнього, українського із власної духовної території, що розмивало національну ідентичність, а нині вони негативно впливають на утвердження національної ідентичності, поглиблені гібридною війною росії проти України.

24 лютого 2022 року росія розпочала широкомасштабну війну проти України. Кардинальна мета московських агресорів – не допустити всебічного формування й утвердження української національної ідентичності, яка є найпотужнішим морально-психологічним підґрунтям, фундаментом розвитку соборної вільної України.

Тому війна зараз є найбільшим випробуванням здатності українців захищати свою свободу та право бути українцями.

Закономірними є результати соціологічного дослідження, з 5 до 12 серпня 2022 року Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова – громадяни України вірять у перемогу у цій війні. І 72,5% респондентів вважають, що ця віра найбільше об'єднує українське суспільство. Понад 90% українців пишаються своїм громадянством (54,5% дуже пишаються і 36% – скоріше пишаються). Це найвищий показник за весь час соціологічного моніторингу», – повідомляють соціологи. Головне ж, що творить і зміцнює незалежність України, кажуть аналітики: це прагнення і дії небайдужих людей. Людей, які захищають Україну на фронті, людей, які підтримують армію і розбудовують країну в тилу. «Сильна нація, очевидно, і може формуватися в період труднощів у період втрат, і це значне випробування для українського народу, яке він, на мою думку, витримує з честю», – так спрогнозувала майбутнє соціолог Ірина Бекешкіна.

«У соціологічних замірах за останні кілька років ідеологічні та регіональні відмінності стають менш вагомими, поступаючись віковому фактору. Молодь, яка народилася і зростала в нових умовах глобального світу та не знала бар'єрів радянського часу, сьогодні задає нові тренди життя, ламає стереотипи, традиції, формує нові запити. Це – покоління Незалежності», – кажуть дослідники.

Природним є прагнення українців мати свою суверенну державу, бо лише за цієї умови можливий продуктивний розвиток національного життя – органічної складової світового гуманітарно-культурного багатоманіття, яке хоче знищити московський імперіалізм. Українці, захищаючи себе від агресорів, у мирі й злагоді пізнаючи інші нації, їхні відносини, як соціальна спільнота підходять до пізнання себе як національної спільноти, зіставляють

пізнання особливостей інших народів зі своїми самобутністю та неповторністю, які є своєрідним джерелом формування й утвердження національної ідентичності.

Українці – терпеливий народ, його не зламати та неможливо знищити його генетичний код – українську національну свідомість. Часи міняються, ситуація обов’язково мусить покращитись, але для цього ніхто не повинен опускати руки, а навпаки з усіх сил намагатись втриматись за свій ідеал майбутнього наших дітей, онуків, правнуків. Сьогодні такий час, коли ми повинні єднатись для єдиної мети під назвою – Україна. «Сила народу – в єдності» (Захар Беркут). Державність – це насамперед бажання народу жити разом, суверенно обирати правила і модель співіснування, ефективно врядувати на тих територіях, на яких проживають нації і народи, що бажають жити разом, не мають власної держави та пов’язують своє майбутнє з Україною.

Посилити віру громадян у силу власної держави можна за допомогою кардинальних змін у найближчі місяці, зокрема, на військовому театрі дій; через підвищення функціональної якості публічного управління по вертикалі і горизонталі; через покращення комунікації між усіма відповідальними за зміни в державі і громадянами, а також через відновлення соціальних механізмів співіснування громадян та держави в умовах війни. Правила і відповідальність за якість виконання функціональних і публічних обов’язків, оцінка суспільного результату – повинні бути для всіх однакові, механізми (в рамках можливого під час війни) – прозорі. Віра у власне майбутнє та Майбутню перспективу ефективної України сьогодні є запорукою перемоги, як на фронті так і усіх сферах суспільного життя.

Сьогодні нашу державність захищають Збройні Сили України, і для її посилення необхідне об’єднання громадян задля її збереження, ефективного антикризового управління, адекватна комунікація, зрозуміла внутрішня і результативна зовнішня політика. На нашу думку, зараз для України одними з перших завдань мають бути формування національної ідентичності та подолання високого рівня песимізму в населення, задля того, щоб позбутися домінування росії в інформаційних і віртуальних потоках в Україні. Потрібна належна концентрація інтелектуальних зусиль, жорсткий добір саме своїх національних завдань, на яких варто зосередити всі наявні ресурси.

Отже, для того, щоб кожний українець став національною соборною особистістю, яка діятиме в інтересах України, родини, громади, власного морально-духовного життя, він повинен ідентично самоствердитися. Тобто треба «відкривати Україну в собі – тільки так можна набути втрачену Батьківщину. Тільки за умов набуття власної Батьківщини можна подолати комплекс меншовартості, національної неповноти».

Список використаних джерел

1. Вегеш М. Історія і політика. В 4-х т. Т. 2. Історія Карпатської України. Ужгород : Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. С. 3-262.
2. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітичний аналіз) : Монографія. К. : Вища школа, 1998. 392 с.
3. Філософський енциклопедичний словник : словник / Інститут філософії ім. Г. Сковороди; ред. В.І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 742 с.

ЦИВІЛЬНИЙ ТА СУДОВИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Мамедова А.Ф.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

На сучасному етапі, цивільний захист базується на людських і матеріальних ресурсах країни, і є не лише складовою частиною системи заходів соціального захисту, а й загальнодержавною проблемою.

З 1 липня 2013 року набрав чинності Кодекс цивільного захисту України, який передбачає захист населення території навколишнього природного середовища та власності у надзвичайних ситуаціях, реагування на них, функціонування єдиної національної системи цивільного захисту, та встановлення повноважень прав і обов'язків органів державної влади, громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності [1].

Координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту в межах своїх повноважень здійснюють Рада національної безпеки і оборони України та Кабінет Міністрів України [1].

Система місцевого самоврядування наразі не відповідає потребам суспільства, бо у більшості територіальних громад створені на їх території органи місцевого самоврядування, установи та організації не можуть забезпечити надання населенню якісних та за доступними цінами адміністративних, соціальних та інших послуг. Це також стосується забезпечення належного захисту населення та територій громад від надзвичайних ситуацій (тобто створення ефективної системи цивільного захисту громади).

У сучасних умовах забезпечення та підвищення безпеки у надзвичайних ситуаціях стає однією з важливих суспільно-політичних та багатьох інших проблем.

Аналіз статистики надзвичайних ситуацій в Україні за останні роки показує, що єдина національна система цивільного захисту держави не функціонує повною мірою для забезпечення захисту територій і населення.

Заходи підтримки життєдіяльності населення, спрямовані на забезпечення мінімальних потреб громадян, які постраждали від наслідків надзвичайної ситуації, побутове обслуговування та реалізація соціальних гарантій під час проведення рятувальних та інших невідкладних робіт, це:

- 1) тимчасове переселення громадян у безпечні місця;
- 2) організація харчування населення в районах надзвичайної ситуації;
- 3) організація забезпечення постраждалого населення одягом, взуттям та товари першої необхідності;
- 4) надання медичних та санітарно-епідемічних послуг у місцях тимчасового розселення.

В науковій літературі розрізняють різні види надзвичайних ситуацій. Одним з актуальніших і відомим для всього населення України в останні дні є надзвичайна ситуація воєнного характеру.